

V předvečer války

V oněch několika posledních letech devatenáctého století by byl asi sotvakdo přistoupil na myšlenku, že lidstvo a jeho život bedlivě a do podrobností sledují rozumné bytosti, které svou inteligencí značně předčí člověka, třebaže jsou stejně smrtelné jako on sám; neuvěřil by patrně, že lidské hemžení je předmětem podobného pozorování a zkoumání, s jakým člověk u mikroskopu studuje prchavé bytí drobnohledných živočichů, vířících a rozplozujících se v pouhé kapičce vody. S nabubřelou samolibostí se člověk důležitě pachtil za svými nicotnými cíli, v neotřesitelné víře ve svou nadvládu nad hmotou. Dost možná, že nálevníci na sklíčku pod drobnohledem se cítí zcela stejně. Nikoho ani nenapadlo, že by se snad vývojově starší planety mohly jednou pro člověka stát zdrojem možného nebezpečí, ba už sama představa, že by snad na těchto oběžnicích kdy vznikl život, byla předem zavrhována jako absurdní či přinejmenším zcela nepravděpodobná. Je to dost zvláštní pocit, vybavovat si atmosféru oněch dnů předtím. V krajním případě si pozemšťané dokázali připustit, že dejme tomu ještě tak na Marsu by snad eventuálně mohli žít nějakí tvorové podobní člověku, ve srovnání s námi bezpochyby značně zaostalí, zralí

pro nějakou misijní akci. Jenomže z hlubin kosmu nás tou dobou už dlouho sledovaly závistivé zraky, myslí stojící o tolik výše nad našimi, jako je náš intelekt nadřazen němé tváři, mozky s obrovskou kapacitou, beze stopy citu, chladně kalkulující a zvolna snovající plány namířené proti nám. A pak bylo z těchto iluzí lidstvo na samém prahu dvacátého století dramaticky vyburcováno.

Planeta Mars – čtenáři je patrně zbytečné to připomínat – obíhá kolem Slunce ve střední vzdálenosti sto čtyřiceti milionů mil a ve srovnání s naší Zemí se jí dostává sotva polovina slunečního světla a tepla. Pokud má platnost nebulární hypotéza, je to svět nutně mnohem starší než náš a dlouho předtím, než Země začínala tuhnout, započal na něm již vývoj života. Skutečnost, že jeho hmotnost představuje pouhou desetinu hmotnosti Země, bezpochyby přispěla k rychlejšímu ochlazování až na teplotu, při níž již mohl vznikat život. Na Marsu je přítomen vzduch i voda a všechno ostatní, co je nezbytné pro udržení životních pochodů.

Avšak člověk je tak nadutý a je svou povýšeností do té míry zaslepen, že nikdo nepřišel až do samého konce devatenáctého století s myšlenkou, že by se v oněch dálavách mohl rozvinout život nebo že by život vůbec mohl překročit pozemské hranice. Stejně tak nikoho nenapadlo, že na Marsu, mnohem starším než naše Země, majícím sotva čtvrtinu jejího povrchu a značně vzdálenějším od Slunce, život nejen pokročil od svého vzniku dál, ale dospěl také blíže ke svému konci.

Postupné vychládání, které se jednoho dne stane osudným i pro naši planetu, pokročilo již u našich sousedů do značného stupně. Fyzické poměry na Marsu jsou pro nás dosud z větší části tajemstvím, tolik však již víme, že i v rovníkových oblas-

tech se teploty sotva přibližují hodnotám našich nejužších zim. Ovzduší na Marsu je mnohem řidší než na Zemi. Jeho oceány se postupně ztenčovaly, takže dnes již pokrývají pouhou třetinu Marsova povrchu, a jak se pomalu střídají marťanská období, tají ledové příkrovy v polárních oblastech a periodicky zavlažují mírnější podnebná pásma. Toto poslední stadium vyhasínání, pro nás dosud nepředstavitelně vzdálená budoucnost, se stalo pro obyvatele Marsu nejaktuálnějším problémem. Pod tlakem nutnosti se zbystrily jejich duševní schopnosti, znásobily jejich síly a také srdce se jim zatvrdila. A pohled do kosmu, využívající přístrojů a zařízení, o kterých se člověku ani nesnilo, jim ukázal jitrní hvězdu naděje, vzdálenou při maximálním přiblížení k Marsu pouhých pětatřicet milionů mil, naši rodnou planetu, vlhrou, zelenající se vegetací, šedavou vodami, s oblačnou atmosférou napovídající její úrodnost, s průhledy mezi plachtícími mračny odhalujícími zalidněné plochy souší i rušnou plavbu v těsných mořských průlivech.

My lidé, tvorové tuto planetu obývající, se jim musíme zdát tak cizí a tak nevyvinutí, jako nám připadají opice a lemurové. Člověk si již rozumově připustil, že život se rovná neustálému boji o holou existenci, a zdá se, že k témuž přesvědčení dospěly i myslící bytosti na Marsu. Jejich svět vychládá, náš je zatím plný života, ovšem takového života, který oni považují za existenci nižšího řádu. Vyrazit na výboj směrem k Slunci je tedy jejich jediným východiskem, jedinou spásou před zkázou, které generaci za generací kráčejí blíž a blíž.

Avšak dříve než se rozhodneme odsoudit jejich jednání, připomeňme si, jakou nelítostnou a nenapravitelnou zkázu napáchal náš vlastní rod, a to nejen na živočiších, jako například na

téměř vyhubeném bizonu či zcela vyhlazeném drontovi mauricijském, ale i na vlastních zaostalých plemenech. Tasmánci, tvorové se všemi znaky lidství, byli vymazáni z existence vyhlazovací válkou vedenou evropskými přistěhovalci v průběhu pouhých padesáti let. Jsme snad takovými apoštolý milosrdenství, abychom si směli oprávněně stěžovat, že Martáné vedli válku ve stejném duchu?

Výsadek Martáné zjevně naplánovali s udivující precizností – matematické disciplíny jsou v jejich světě neskonale vyvinutější než na Zemi – a při jeho organizaci postupovali v takřka dokonalé součinnosti. Kdyby to naše přístroje dovolily, byli bychom mohli sledovat narůstající hrozbu již v průběhu celého devatenáctého století. Vědci, jako například Schiaparelli, rudou planetu sice sledovali (je mimochodem dost zvláštní, že po bezpočet staletí byl Mars pro člověka planetou války), avšak nedokázali správně vysvětlit rozmanité proměny jejího vzhledu, které měli tak dokonale zmapovány. Po celou tu dobu martánské přípravy zřejmě pokračovaly.

V průběhu opozice v roce 1894 byl na osvětlené straně disku pozorován velice jasný záblesk. Stalo se tak nejprve na Lickově hvězdárně, poté potvrdil toto pozorování i Perrotin v Nice a po něm ještě další astronomové. Britská veřejnost se o něm prvně dověděla z vydání Nature datovaného 2. srpna. Osobně se přikláním k názoru, že jev souvisel s výstřelem obrovitého děla, zabudovaného hluboko do povrchu jejich planety, z něhož byly odpalovány projektily mířící k Zemi. I při dalších dvou opozicích byly zjištěny v místě záblesků různé úkazy, které až dosud nebylo možné nijak vysvětlit.

Je tomu právě šest let, co nás plnou silou zasáhla ona bouře. Když Mars dospěl do opozice, Lavelle v observatoři na Jávě

začal rozechvívat telegrafní dráty korespondencí s kolegy astronomy, a to ohromující zprávou o obrovité erupci rozžhaveného plynu na povrchu Marsu. Jev nastal před půlnocí dvanáctého a spektroskop, který Lavelle na Mars neprodleně namířil, prozradil masu hořících plynů, převážně vodíku, která nesmírnou rychlostí tryskala směrem k naší Zemi. Plamenný výtrysk přestal být pozorovatelný asi patnáct minut po dvanácté hodině. Lavelle ho přirovnával k obrovskému zášlehu vyrazivšímu prudce a znenadání z nitra planety, „jako když při výstřelu šlehnou z hlavně vznícené plyny“.

Ukázalo se, že je to přirovnání mimořádně přesné. A přece o tom noviny následujícího dne nepřinesly ani řádku, s výjimkou kratičké noticky v Daily Telegraphu, a svět setrval v nevědomosti o jednom z nejhorších nebezpečí, která kdy hrozila lidskému rodu. Byl bych se o erupci patrně také nic nedověděl, kdybych náhodou v Ottershawu nepotkal Ogilvyho, známého astronoma. Jeho ona zpráva neobyčejně vzrušila a pod náva-lem citů mě pozval, abych za ním v noci zašel a zúčastnil se pozorování rudé planety.

Přes všechno to, co se od té doby událo, si velice jasně tu probdělou noc připamatovávám; potemnělou, ztichlou observatoř, zastíněnou lampu vrhající slabounký svit na podlahu v rohu místnosti, klidné odtikávání hodinového stroje dalekohledu, úzkou šterbinu v kopuli – protáhlý obdélníček nekonečna poprášený hvězdami. Ogilvy přecházel sem a tam, nebylo ho vidět, jen slyšet. Pohled dalekohledem ukazoval kruh hluboké modři a v něm v zorném poli jako by plula malá okrouhlá planeta. Zdála se zcela nepatrná, zářící, drobounká, klidná, lehounce pokreslená příčnými pruhy a poněkud zploštělá, cosi jí chybělo do dokonalého kroužku. Vypadala tak ne-

patrná a hřejivě stříbřitá, pouhá špendlíková hlavička světla! Zdálo se, jako by se nepatrně chvěla, ale ve skutečnosti se zachvíval jen dalekohled účinkem hodinového stroje, který udržoval planetu v zorném poli.

Upřeně jsem ji pozoroval a hvězdička se zdála zvětšovat a opět zmenšovat, jako by se přibližovala a opět vzdalovala, ale to způsobovala jen únava mého oka. Dětilo nás od ní přes čtyřicet milionů mil – víc než čtyřicet milionů mil prázdnoty. Jen málo lidí vnímá nesmírnou rozlehlost propastí, v nichž plují smítka kosmického prachu.

Poblíž Marsu, na to si dobře vzpomínám, byly v zorném poli ještě tři nepatrné světelné body, tři hvězdy viditelné jen dalekohledem, nekonečně vzdálené, a kolem nezměrná hlubina prázdného kosmu. Znáte dobře onu čern oblohy za mrazivé hvězdnaté noci. V dalekohledu se zdá ještě mnohem hlubší. A z oněch nepředstavitelných dálav, zatím ještě neviditelný pro své nepatrné rozměry a obrovskou vzdálenost, nám bleskurychle a vytrvale letěl vstříc onen objekt, každou minutou se přibližoval o tisícovky mil, těleso, jež přinášelo tolik bojů, tolik neštěstí, smrt. Díval jsem se a ani ve snách by mne nebylo něco takového napadlo; nikdo na celé Zemi neměl tušení o neomylné střele, jež k nám směřovala.

Tu noc došlo na vzdálené planetě k dalšímu výtrysku žhavých plynů. Viděl jsem ho. Narudlý záblesk na okraji kotoučku planety, nepatrné vydutí obrysu, právě když chronometr odbíjel půlnoc, a já jsem to ohlásil Ogilvymu, který vzápětí zaujal mé místo. Noc byla teplá a dostal jsem žížeň, takže jsem se potmě a s tápáním vydal nejistými kroky ke stolku, kde stál sifon, zatímco Ogilvy vzrušeně vykřikl při pohledu na výron plynů proudících směrem k nám.

Tu noc se vydala na pouť od Marsu k Zemi druhá neviditelná střela, snad sekunda nebo dvě chyběly do čtyřia-dvaceti hodin od vypuštění první. Pamatuji se dobře, jak jsem se tam ve tmě posadil na stolec a jak se mi před očima míhaly karmínové a smaragdové skvrny. Měl jsem jedinou touhu, rozžehnout lampu a zapálit si u ní, neměl jsem po-něti o pravém významu droboučného zablesknutí, které jsem před chvílí spatřil, ani o tom, co mi zakrátko přinese. Ogilvy seděl u dalekohledu až do jedné, poté další pozorová-ní vzdal. Rozsvítili jsme lucernu a vydali jsme se domů k Ogilvy. V temnotách dole pod námi ležela městečka Ottershaw a Chertsey a v nich poklidně spaly stovky jejich obyvatel.

Ogilvy tu noc neustával v úvahách o tom, co se asi může dít na Marsu, a ironizoval naivní představy o tom, že na Mar-su jsou obyvatelé, kteří nám tímto způsobem dávají o sobě vědět. Podle jeho představy mohl například dopadnout na povrch Marsu silný meteorický déšť nebo tam mohlo dojít k rozsáhlé vulkanické erupci. Zdůrazňoval mi, že je zcela ne-pravděpodobné, že by se organický vývoj na dvou soused-ních planetách ubíral týmž směrem.

„Pravděpodobnost, že na Marsu existuje cokoli podobného člověku,“ řekl, „je jedna ku milionu.“

Stovky pozorovatelů zaznamenaly záblesk jak oné noci, tak o půlnoci následujícího dne, a znovu pak další noc a v nocích následujících, celkem desetkrát, pokaždé týž výtrysk plamene. Proč záblesky po desátém už nepokračovaly dál, se nikdo na Zemi nepokoušel vysvětlit. Snad působily zplodiny při odpa-lech Marťanům nějaké nesnáze. Silnými dalekohledy byly ze Země patrné husté oblaky dýmu nebo prachu, jevíly se jako

našedlé skvrny putující čirou atmosférou planety a zakrývající její známý reliéf.

Výbuchy konečně vzbudily i pozornost deníků, začaly se objevovat různé popularizační články o sopkách na Marsu. Humoristický časopis Punch, jak si vzpomínám, jich obratně využil k nějaké politické karikatuře. A zatím, aniž kdo pojal sebemenší podezření, se střely, jež proti nám Marťané vypustili, blížily k Zemi, hnaly se rychlostí mnoha mil za sekundu prázdnotou kosmu, hodinu za hodinou, den za dnem, stále blíž a blíž. Zdá se mi teď takřka neuvěřitelné, jak se lidé dokázali dál věnovat všelijakým malichernostem, zatímco se nad námi rychle snášela osudová rána. Pamatuji se, jak například Markham jásal nad novou fotografií planety, kterou sehnal pro ilustrovaný časopis, jež tehdy redigoval. Dnes si už lidé ani nevzpomínají, jak byly naše noviny v devatenáctém století dobře vybavené a jak uměly být nápadité. Pokud jde o mne, měl jsem jediný zájem: učil jsem se jezdit na bicyklu a kromě toho jsem pracoval na souboru statí o pravděpodobném směru vývoje etiky v průběhu dalšího rozvoje civilizace.

Jednoho večera (první ze střel už od nás nebyla vzdálena víc než deset milionů mil) jsem šel na procházku se svou paní. Nebe bylo plné hvězd a já jsem ženě ukazoval zvířetníková souhvězdí a upozorňoval jsem ji přitom na Mars, narudlý bod stoupající lenivě oblohou, na nějž bylo v tuto chvíli zaměřeno tolik teleskopů. Noc byla vlháká. Cestou domů nás mýjela skupina výletníků vracejících se z Chertsey nebo snad z Isleworthu, zpívali si a hráli. Okna v horních patrech domů byla rozsvícená, jak se lidé ukládali v ložnicích ke spánku. Z nádraží sem zaléhal hluk posunovaných vagonů, třesk a dunění ztlumené dálkou téměř do jakési melodie. Žena mne upozorňova-

la, jak čirá je červen, zeleň a žlut signálních světél na semafo-
rech rýsujících se proti obloze. Všechno se zdálo tak bezpečné,
tak klidné.

Padající hvězda

A pak nastala noc dopadu první létavice. Spatřili ji v časných ranních hodinách nad Winchestrem řítit se k východu jako plamennou čáru vysoko v ovzduší. Musely ji pozorovat celé stovky lidí, a všichni ji považovali za běžný povětroň. Albin ve svém popisu uváděl, že střela za sebou zanechávala zelenavou stopu, která byla patrná ještě několik sekund po přeletu. Denning, náš nejvýznamnější expert na meteority, stanovil výšku letu v okamžiku, kdy se jev na obloze objevil, na devadesát až sto mil. Podle jeho odhadu mohlo být místo dopadu asi sto mil východně od jeho stanoviště.

Byl jsem tou dobou doma a ještě seděl nad rukopisem ve své pracovně, ale třebaže z ní vedou velké verandové dveře obrácené směrem k Ottershawu a třebaže jsem neměl stažený žaluzie (míval jsem tehdy nesmírně rád pohled na noční oblohu), nezahlédl jsem nic. Přitom onen předmět, nejpodivnější ze všech těles, která kdy připutovala k naší planetě z kosmického prostoru, se musel snášet k zemi prakticky přímo nade mnou přesně ve chvílích, kdy jsem si tam hověl. Mohl jsem ho snadno spatřit, stačilo v tom okamžiku jen pozvednout oči. Někteří lidé, kteří přelet pozorovali, mluvili o tom, že byl slyšet ja-

kýsi svist. Já osobně jsem nic takového nezaslechl. Svědků onoho jevu bylo mnoho, v Berkshiru, v Surrey i v Middlesexu, domnívali se zřejmě, že nejde o nic víc než o nějaký další meteorit. Jak se zdá, nikdo se také tu noc nevydal hledat těleso a místo jeho dopadu.

Zato časně zrána nebohý Ogilvy, který povětroň pozoroval a jenž byl přesvědčen, že meteorit musí ležet kdesi na pastvinách mezi Horsellem, Ottershawem a Wokingem, vstal rozhodnut, že ho najde. A také ho našel, brzy po úsvitu, nedaleko jam zbylých po těžbě písku. Projektil vyryl při dopadu obrovskou prohlubeň a vyhrnul masu písku a kamení, která zavalila vřesoviště v širokém okolí a utvořila valy viditelné už na kilometr daleko. Východně od místa dopadu vznikl na vřesovišti požár a ranním šerem stoupal k nebi lehký modravý dým.

Objekt ležel téměř celý zarytý v písku, uprostřed třísek z jedle roztrášené za jeho dopadu. Vyčnívající část měla podobu obrovského válce, na povrchu celého jakoby spečeného, s obrysem změkčeným tlustou šupinovitou krustou narezlé barvy. Jeho průměr činil dobrých třicet yardů. Ogilvy se k tělesu vydal blíž, udiven jeho rozměrem, a ještě více jeho tvarem, jelikož většina meteoritů je víceméně zakulacená ve všech směrech. Bylo však dosud tak rozžhavené po průletu atmosférou, že mu žár nedovolil přiblížit se. Skřípavý zvuk, který se z válce tu a tam ozýval, připisoval Ogilvy nestejnomyšlnému vychládání jeho povrchu; tou dobou ho ještě nenapadlo, že by válec mohl být dutý.

Zůstal stát na pokraji jámy, kterou si objekt vyhloubil, prohlížel si jeho prazvláštní podobu, zmaten zejména nezvyklým tvarem a barvou, a rodil se v něm nejasný pocit, že dopad tohoto tělesa je spojen s jakýmsi záměrem, že má svůj cíl. Časné

jitro bylo neobvykle tiché, slunce vystupující nad vrcholky borovic u Weybridge už začínalo hřát. Nevzpomínal si pak, že by toho rána slyšel zpívat ptáky, nezavál sebemenší větřík a jedinými zvuky bylo občasné zaskřípění v nitru válce pokrytého okujemi. Na celé pastvině byl sám.

A pak sebou trhl. Zpozoroval pojednou, jak se kousek napečené škváry, část kornatého povlaku meteoritu, na jednom místě na okraji válce odlupuje a padá. A krusta odprýskávala dál a dál a v šupinách se sypala dolů na písek. Pak se náhle odlomil větší kus a dopadl na zem s třesknutím, při němž Ogilvy ucítil srdce až v hrdle.

Snad minutu mu trvalo, než si dokázal uvědomit, co to všechno znamená, a pak – třebaže žár byl dosud k nevydržení – sešplhal do jámy a vydal se k tělesu blíž, aby si mohl objekt prohlédnout podrobněji. Ještě stále ulpíval na představě, že příčinou podivných jevů by mohlo být chladnutí tělesa, avšak znepokojovalo ho, že okuje se odlamovaly výhradně kolem základny válce.

A pak teprve postřehl, že kruhová deska na vrcholu válce se velice zvolna otáčí. Byl to pohyb tak pomalý, že si ho povšiml jen díky tmavší skvrně, kterou měl prve před očima a která se teď octla na protilehlé straně kruhu. Stále ještě nechápal, co to vlastně znamená, až náhle zaslechl tlumené zaskřípění a uviděl, jak se skvrna trhavě posunuje o několik palců dál. A naráz se mu rozbřesko. Ten válcový objekt je uměle vytvořené těleso – je dutý a šroubový příklop tvořící jeho základnu se právě otevírá!

Proboha, vydechl Ogilvy. Tam přece musí být člověk – uvnitř jsou nějací lidé! Musí být napůl upražení! Chtějí se dostat ven!

Vmžiku, střelhitou asociací, si spojil objekt se zábleskem na Marsu.

Pomyšlení na uvězněnou bytost uvnitř bylo tak děsivé, že nedbaje žáru vydal se k válci, aby pomohl víko odšroubovat. Naštěstí ho sálající kov varoval dříve, než si mohl popálit ruce o dosud žhoucí povrch. Na okamžik se nerozhodně zastavil, poté se otočil, vyškrábal se z kráteru ven a jako šílený se rozběhl směrem k Wokingu. Muselo to být asi v šest hodin ráno. Běžel kolem nějakého vozu a pokoušel se kočímu vysvětlit, co viděl, ale byla to tak podivná historka a vypadal přitom tak potřeštěně – klobouk ztratil někde v jámě –, že vozka prostě jel svou cestou dál. Neměl víc štěstí, ani když míjel výčepního, který právě odemykal dveře hospůdky u horsellského mostu. Ten byl přesvědčen, že má před sebou nějakého uprchlého chovance z blázince, a bezvýsledně se ho pokusil lapit a zamknout do výčepu. Po této příhodě Ogilvy poněkud vystřízlivěl, a když uviděl, že pan Henderson, londýnský novinář, je už venku na zahrádce, křikl na něho přes plot a pak už mu o něco srozumitelněji začal vysvětlovat, oč jde.

„Poslyšte, pane Hendersone,“ halasil, „viděl jste včera večer ten meteor?“

„Viděl, a co má být?“ řekl mu na to Henderson.

„Leží tamhle, na Horsell Common.“

„Pane na nebi!“ řekl Henderson. „Pád meteoritu! No vida!“

„Ale není to obyčejný meteorit, pane. Je to takový válec – no, umělý válec, člověče! A něco v něm uvnitř je.“

Henderson se postavil a opřel se o rýč.

„Cože?“ vyptával se. Je totiž nahluchlý, neslyší na jedno ucho.

Ogilvy mu vylíčil všechno, co viděl. Hendersonovi trvalo minutu nebo dvě, než si to všechno srovnal v hlavě. Pak praš-

til rýčem, popadl sako a vyběhl ven na ulici. Oba muži se spěšně vydali zpátky na pastviny a našli válec stále ještě ve stejné poloze. Zvuky uvnitř však už teď ustaly a mezi víkem a korpusem válce zasvítily tenké pruhy lesklého kovu. Kolem kraje buď vnikal vzduch dovnitř, anebo naopak unikal zevnitř ven.

Naslouchali, zabušili na plášť objektu klackem, a když se neozvala žádná odpověď, usoudili, že ten tvor uvnitř je buď v bezvědomí, anebo už nežije.

Ani jeden, ani druhý samozřejmě neuměli v nejmenším pomoci. Křičeli, slibovali a utěšovali a pak se vydali zpátky do městečka. Není obtížné představit si je, celé od písku, uválené a rozrušené, jak běží v ranním slunci úzkou uličkou, kde krámské a příručí právě sundávají okenice z výkladů a lidé otevírají okna ložnic a větrají. Henderson zamířil okamžitě na nádraží, aby odtamtud odtelegrafoval zprávu do Londýna. Předchozí články v tisku lidem trochu pomohly vyrovnat se s touto novinou.

Kolem osmé už byla na cestě k pastvinám skupinka kluků a mužských, kteří právě neměli nic na práci, aby si prohlédla „mrtvé Marťany“. V téhle podobě se totiž zpráva rozšířila. První, kdo mi ji sdělil, byl malý kamelot. Bylo asi čtvrt na devět a já jsem si právě vyšel koupit Daily Chronicle. Pochopitelně jsem celý zkoprněl, ale nemeškal jsem a přes ottershawský most jsem se odebral k oněm pískovým lomům.